

Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy- Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw

Dz.U. z 14 sierpnia 2023 roku, poz.1606

Zestawienie zmian w zakresie spraw rodzinnych.

Data wejścia w życie:

- art. 1 pkt 1-3, art. 5, art. 7 pkt 6 w zakresie rozdziałów 4c i 4d, art. 8 oraz art. 9 wchodzi w życie 29 sierpnia 2023 r.(reprezentant dziecka, szkolenia dla sędziów rodzinnych, analiza zdarzeń na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, małoletniego)
- pozostałe zmiany od 15.02.2024roku.

I. REPREZENTANT DZIECKA

Zamiast obecnie obowiązującego terminu „kurator” wprowadzono określenie **„reprezentant dziecka”**. W ocenie ustawodawcy dotychczasowa instytucja kuratora bardzo często mylona była z kuratorami sądowymi, obecnie zaakcentowano reprezentowanie dziecka a nie sprawowanie kurateli czy też kontroli – przepisy weszły w życie 29.08.2023 roku :

1.art. 99-99² otrzymały brzmienie:

Art. 99kro

§ 1. Dla dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, którego żadne z rodziców nie może reprezentować, sąd opiekuńczy ustanawia reprezentanta dziecka.

§ 2. Reprezentant dziecka jest umocowany do dokonywania wszelkich czynności łączących się ze sprawą, również w zakresie zaskarżenia i wykonania orzeczenia. Do czynności reprezentanta dziecka przepisy art. 95 § 3 i 4 oraz art. 154 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Do reprezentanta dziecka przepisy art. 148, art. 151, art. 152, art. 156, art. 159, art. 164, art. 165 § 2, art. 168-170 i art. 180 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 99¹ kro

§ 1. Reprezentantem dziecka może być ustanowiony adwokat lub radca prawny, który wykazuje szczególną znajomość spraw dotyczących dziecka, tego samego rodzaju lub rodzajowo odpowiadających sprawie, w której wymagana jest reprezentacja dziecka, lub ukończył szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka.

§ 2. W przypadku gdy stopień skomplikowania sprawy tego nie wymaga, w szczególności gdy sąd opiekuńczy określi szczegółowo treść czynności, reprezentantem dziecka może zostać ustanowiona również inna osoba posiadająca wyższe wykształcenie prawnicze i wykazująca znajomość potrzeb dziecka. Jeżeli szczególne okoliczności za tym przemawiają, reprezentantem dziecka może zostać ustanowiona także osoba nieposiadająca wyższego wykształcenia prawniczego.

§ 3. Przepisu § 2 nie stosuje się do reprezentanta dziecka w postępowaniu karnym.

2. Art. 99² kro zmiana tylko w zakresie nazewnictwa

Art. 99² kro

§ 1. Reprezentant dziecka w postępowaniu przed sądem lub innym organem państwowym, udziela na piśmie lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej temu z rodziców dziecka, które nie uczestniczy w postępowaniu, na jego wniosek, informacji niezbędnych do prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej dotyczących przebiegu tego postępowania i podjętych w jego toku czynnościach, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie dobro dziecka. Reprezentant dziecka uzyskuje od tego rodzica informacje o dziecku, jego stanie zdrowia, sytuacji rodzinnej i środowisku, w zakresie niezbędnym do prawidłowej reprezentacji dziecka.

§ 2. Reprezentant dziecka może zwrócić się o informacje o dziecku, o których mowa w § 1, także do organów, instytucji, stowarzyszeń, organizacji społecznych lub innych podmiotów, do których należy dziecko, które świadczą dziecku pomoc lub posiadają informacje o dziecku.

Organy, instytucje, stowarzyszenia, organizacje społeczne lub inne podmioty są obowiązane do udzielenia tych informacji na wniosek reprezentanta dziecka.

§ 3. Jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwalają, reprezentant dziecka nawiązuje z dzieckiem kontakt i informuje je w sposób zrozumiały i dostosowany do stopnia jego rozwoju o podejmowanych czynnościach, przebiegu postępowania i sposobie jego zakończenia oraz konsekwencjach podjętych działań dla jego sytuacji prawnej.

§ 4. Reprezentant dziecka jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na wykonywane czynności, z wyjątkiem wiarygodnych informacji o przestępstwach popełnionych na szkodę dziecka oraz zagrożeniu dobra dziecka. W przypadku gdy reprezentantem dziecka został ustanowiony adwokat lub radca prawny, tajemnica ta stanowi tajemnicę zawodową w rozumieniu ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2022 r. poz. 1184 i 1268) lub ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1166).

§ 5. Przepisy § 1 stosuje się odpowiednio do podmiotów, o których mowa w art. 112¹.

3. Dodano art. 99^{2a} kro – wprowadzono nadzór sądu opiekuńczego nad działalnością reprezentanta dziecka, zobowiązanie reprezentanta dziecka do składania informacji nie rzadziej niż co cztery miesiące sprawozdania :

Art. 99^{2a}kro

§ 1. Nad działalnością reprezentanta dziecka czuwa sąd opiekuńczy, zaznajamiając się na bieżąco z jego działalnością.

§ 2. Reprezentant dziecka składa sądowi opiekuńczemu w wyznaczonych terminach, nie rzadziej niż co cztery miesiące, informacje dotyczące jego działalności, w szczególności o dokonywanych wszelkich czynnościach łączących się ze sprawą oraz obowiązkach określonych w art. 99².

4. art. 99³ kro – zmiana w zakresie nazewnictwa oraz doprecyzowano zasady przyznawania wynagrodzenia dla reprezentanta dziecka; rozróżnienie wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez

reprezentanta dziecka w sytuacji, gdy rolę tę pełni adwokat lub radca prawny od sytuacji, gdy rolę tę pełni inna osoba:

Art. 99³kro

§ 1. O wynagrodzeniu reprezentanta dziecka i zwrocie poniesionych przez niego wydatków orzeka sąd lub organ państwowy, przed którym dziecko jest reprezentowane, stosując przepisy właściwe dla danego postępowania.

§ 2. Wysokość wynagrodzenia reprezentanta dziecka niebędącego adwokatem lub radcą prawnym i zwrot poniesionych przez niego wydatków w postępowaniu innym niż cywilne ustala się na podstawie przepisów określających wysokość wynagrodzenia i zwrot wydatków kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej.

§ 3. Do ustalenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków reprezentanta dziecka będącego adwokatem lub radcą prawnym stosuje się odpowiednio przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze lub art. 22³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

5. Zmiany w k.p.c. w zakresie reprezentanta dziecka- termin rozpoznania wniosku do 7 dni !!!, wprowadzono listy reprezentantów dziecka udzielających pomocy prawnej z urzędu (zmiana obowiązuje od 15.02.2024):

Dodano art. 583¹kpc

§ 1. Wniosek o wyznaczenie reprezentanta dziecka, o którym mowa w art. 99 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, sąd opiekuńczy rozpoznaje niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia wpływu tego wniosku.

§ 2. Adwokat lub radca prawny, o którym mowa w art. 99 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jest wyznaczany z listy reprezentantów dziecka.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka, w tym sposób ustalania listy reprezentantów dziecka, sposób wyznaczania reprezentanta dziecka oraz system szkoleniowy reprezentantów dziecka, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania oraz prawidłowej realizacji prawa do ochrony interesów dziecka.

II. KURATOR DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Uzasadnienie -celem ustanowienia takiego kuratora jest wsparcie osoby przy prowadzeniu określonej sprawy, wszystkich spraw lub spraw określonego rodzaju, nie zaś pomoc w ich prowadzeniu. Osoba z niepełnosprawnością jest w stanie zrozumieć swoją sytuację i podjąć stosowne decyzje, potrzebuje jedynie osoby wspierającej ją w tych działaniach- zmiany obowiązują od 15.02.2024r.

1. art. 183 kro § 1 otrzymał brzmienie:

„§ 1. Jeżeli pełnoletnia osoba niepełnosprawna potrzebuje wsparcia w prowadzeniu wszelkich spraw, spraw określonego rodzaju albo załatwieniu określonej sprawy, ustanawia się dla niej kuratora. Zakres obowiązków i uprawnień kuratora określa sąd opiekuńczy.”

2. dodano art.183 kro § 11–14 w brzmieniu:

§ 11. Kurator dla osoby niepełnosprawnej jest powołany do jej reprezentowania tylko wtedy, gdy sąd tak postanowi. Sąd opiekuńczy może określić sprawę lub zakres spraw wskazanych w postanowieniu o ustanowieniu kuratora, w których jest on uprawniony do reprezentowania osoby niepełnosprawnej.

§ 12. Kuratorem może zostać ustanowiona osoba pełnoletnia, która wyraziła na to zgodę i której kwalifikacje osobiste uzasadniają przekonanie, że będzie należycie wywiązywała się z powierzonych jej obowiązków kuratora osoby niepełnosprawnej. Osoba niepełnosprawna może wskazać kandydata na kuratora.

§ 13. Przy wyborze kuratora i określeniu zakresu jego obowiązków oraz uprawnień sąd opiekuńczy uwzględnia w szczególności sposób funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, w tym w zakresie jej funkcji intelektualnych oraz sposobu porozumiewania się z otoczeniem.

§ 14. Kurator uzgadnia z osobą niepełnosprawną sposób prowadzenia lub załatwienia spraw, o których mowa w § 1, i informuje osobę niepełnosprawną o podjętych działaniach oraz ich wynikach, tak aby mogła podejmować decyzje i działania odpowiednie do aktualnego stanu sprawy.”

3. W zakresie procedury ustanawiania kuratora w art. 600 kpc dodano § 3–7 w brzmieniu:

„§ 3. *W toku postępowania o ustanowienie kuratora sąd wysłuchuje osobę niepełnosprawną. W przypadku osoby niepełnosprawnej o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, wysłuchanie przeprowadza się przy uwzględnieniu tych potrzeb.*

§ 4. *Sąd może odstąpić od wysłuchania tylko wówczas, gdy brak możliwości jakiegokolwiek porozumienia się z osobą niepełnosprawną jest potwierdzony przez lekarza.*

§ 5. *Przed wydaniem postanowienia sąd może zlecić kuratorowi sądowemu przeprowadzenie wywiadu w celu ustalenia sposobu funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, chyba że wystarczające dla dokonania tych ustaleń jest wysłuchanie osoby niepełnosprawnej lub dokumentacja będąca w posiadaniu sądu dotycząca tej osoby.*

§ 6. *W razie potrzeby, o ile sąd uzna to za konieczne, zasięga opinii biegłego psychologa lub biegłego innej specjalności.*

§ 7. *Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób przygotowania wysłuchania osoby niepełnosprawnej oraz warunki, w jakich powinno odbywać się wysłuchanie, mając na względzie konieczność zapewnienia swobody wypowiedzi i wsparcia potrzeb w komunikowaniu się wysłuchiwanym osobom niepełnosprawnym.*”.

III. WYŚLUCHANIE DZIECKA

Do k.p.c. wprowadzono zmiany, które występują w praktyce w związku ze stosowanymi Standardami wysłuchania małoletnich w sprawach rodzinnych. Wysłuchanie małoletniego tylko wówczas, gdy wyrazi on na to zgodę-jako element, który daje wyraz respektowania podmiotowości małoletniego w postępowaniu cywilnym. Nie jest to czynność procesowa zmierzająca do uzyskania materiału dowodowego w sprawie a zmierzająca do ustalenia zdania/opinii dziecka w sprawie, która go dotyczy. Powinno mieć formę rozmowy z małoletnim, przeprowadzonej w odpowiednich warunkach. Zmiany obowiązują od 15.02.2024r.

1. art. 216¹w § 1 kpc zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli przed sądem dziecko odmawia udziału w wysłuchaniu, sąd odstępuje od tej czynności.”,

2. dodano art. 216¹ § 3 i 4 kpc w brzmieniu:

art. 216¹§ 3kpc *Wysłuchanie dziecka może nastąpić tylko raz w toku postępowania, chyba że dobro dziecka wymaga ponownego przeprowadzenia tej czynności lub potrzebę ponownego*

wysłuchania zgłasza dziecko. Ponowne wysłuchanie dziecka przeprowadza ten sam sąd, chyba że jest to niemożliwe lub stoi temu na przeszkodzie dobro dziecka.

§ 4. Jeżeli sąd odstąpił od wysłuchania dziecka, najpóźniej przed zakończeniem postępowania, wskazuje w protokole posiedzenia lub rozprawy, z jakich przyczyn czynność ta nie została przeprowadzona.;

3. dodano art. 216² kpc :

Art. 216² § 1kpc . Wysłuchanie dziecka następuje na posiedzeniu niejawnym, które odbywa się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub, jeżeli dobro dziecka tego wymaga, poza jego siedzibą.

§ 2. W wysłuchaniu dziecka, oprócz sędziego, może brać udział wyłącznie biegły psycholog, jeżeli z uwagi na stan zdrowia, rozwój umysłowy lub wiek dziecka niezbędne jest zapewnienie mu pomocy psychologicznej podczas wysłuchania lub zachodzi konieczność udzielenia pomocy sędziemu w zakresie rozpoznania potrzeb dziecka podczas wysłuchania.

§ 3. Z przebiegu wysłuchania dziecka sporządza się notatkę urzędową. Przebiegu wysłuchania dziecka nie utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób przygotowania i przeprowadzenia wysłuchania dziecka oraz warunki, jakim mają odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania takich wysłuchań, mając na względzie konieczność zapewnienia swobody wypowiedzi i poczucia bezpieczeństwa wysłuchiwanym dzieci.”

4. w art. 576 dodano § 3 –te same zasady wysłuchania w sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka w postępowaniu nieprocesowym

Art. 576 § 3 kpc do wysłuchania, o którym mowa w § 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 216¹ § 3 i 4 oraz art. 216².

IV. OBOWIĄZEK INFORMOWANIA O WSZCZĘCIU POSTĘPOWANIA Z URZĘDU LUB BRAKU PODSTAW DO WSZCZECIA Z URZĘDU NA WNIOSEK OSOB LUB INSTYTUCJI które zawiadomiły sąd opiekuńczy z urzędu - zmiany obowiązują od 15.02.2024r.

Dodano art. 572 § 3 k.p.c. w brzmieniu:

Na wniosek osoby lub instytucji, o której mowa w § 1 lub 2, sąd opiekuńczy informuje o wszczęciu postępowania z urzędu lub braku podstaw do jego wszczęcia z urzędu.”

V. OBOWIĄZKOWE SZKOLENIA SĘDZIÓW RODZINNYCH

-zmiany obowiązują od 29 sierpnia 2023 r.

W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z 2021 r. poz. 1080 i 1236 oraz z 2022 r. poz. 655 i 1259) w art. 82a po § 3a dodano § 3b dotyczący obowiązkowych szkoleń sędziów rodzinnych :

*„§ 3b. Sędzia orzekający w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich powinien uczestniczyć, **co cztery lata, w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym, w wymiarze co najmniej 10 godzin,** organizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury lub jednostkę podległą Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowaną, w celu uzupełnienia specjalistycznej wiedzy i umiejętności zawodowych z zakresu prowadzenia czynności z osobami, które nie ukończyły 18 lat, rozpoznawania symptomów krzywdzenia dziecka i zabezpieczenia interesu dziecka w sytuacji sporu między rodzicami albo opiekunami.”*

VI. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU W PREDMIOCIE WSKAZANIA OSOBY PRZYSPOSABIAJĄCEGO PRZEZ RODZICÓW W TRYBIE ART. 119^{1A} KRO- zmiany obowiązują od 15.02.2024r.

art. 585¹ § 1KPC otrzymuje brzmienie:

Wskazanie osoby przysposabiającego przez rodziców, o którym mowa w art. 119^{1a} Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, **następuje przed sądem opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobiona**

VII. ZMIANY W USTAWIE O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE – zmiany obowiązują od 15.02.2024r.

Wyposażono służby socjalne w narzędzie - **kwestionariusz oceny ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia dziecka**, który ma za zadanie usprawnienie procedowania służb przy stosowaniu art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

1. W art. 6. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289 i 535) w art. 12a dodano ust. 4a i 4b w brzmieniu:

12 a 4a. Przed podjęciem decyzji, o której mowa w ust. 1, pracownik socjalny w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokonuje **oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka**.

4b. W przypadku zapewnienia dziecku ochrony, o której mowa w ust. 1, dziecku udziela się wsparcia psychologa.”;

- 2) dodaje się ust. 8 w brzmieniu:

„8. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór kwestionariusza szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka służący stwierdzeniu zasadności zapewnienia dziecku ochrony, o której mowa w ust. 1, mając na względzie konieczność prawidłowej diagnozy sytuacji i stanu dziecka oraz udzielenia mu natychmiastowej ochrony, uwzględniającej jego potrzeby oraz ochronę danych osobowych, które mają być przetwarzane z wykorzystaniem kwestionariusza.”.

VIII. ANALIZA ZDARZEŃ, NA SKUTEK KTÓRYCH MAŁOLETNI PONIÓSŁ ŚMIERĆ LUB DOZNAŁ CIĘŻKIEGO USZCZERBKU NA ZDROWIU .

Analiza ma mieć charakter interdyscyplinarny i ma być dokonywana przez Zespołu ekspertów z dziedziny prawa, pediatrii, psychologii, psychiatrii, pedagogiki i socjologii- przepisy obowiązują od 29 sierpnia 2023r.

W rozdziale 4 c wskazano między innymi:

Art. 22j. 1. **Grupa ekspertów** na potrzeby prowadzonej analizy określonego zdarzenia może:

1) przeprowadzać wysłuchania osób pełnoletnich w celu ustalenia okoliczności istotnych dla analizy określonego zdarzenia;

2) występować z wnioskami o udzielenie informacji oraz udostępnienie akt, dokumentów, zapisów z monitoringu lub innych danych, albo ich kopii, w celu zapoznania się z nimi.

Dodatkowo w punkcie 8. Wskazano , że grupa ekspertów może **zwrócić się między innymi o informacje do prezesów właściwych sądów** w celu szczegółowego ustalenia, czy:

a) sąd orzekał w sprawach opiekuńczych dotyczących małoletniego lub jego rodzeństwa, przebiegu postępowania opiekuńczego, dokonanych w tym postępowaniu ustaleniach oraz treści wydanych orzeczeń,

b) sąd orzekał w sprawach, o których mowa w art. 11a–11ab ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289, 535 i 1606), sprawach o przymusowe leczenie odwykowe, o których mowa w art. 26 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 165, 240, 535 i 803), lub sprawach, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2123), dotyczących rodzica albo opiekuna prawnego lub faktycznego małoletniego oraz przebiegu postępowań w tych sprawach, dokonanych w tych postępowaniach ustaleniach oraz treści wydanych orzeczeń,

c) sąd orzekał przeciwko rodzicowi albo opiekunowi prawnemu lub faktycznemu małoletniego w sprawach o przestępstwa określone w rozdziale XIX, XXIII, XXV, XXVI i XXXV oraz art. 217 Kodeksu karnego, a także w sprawach o przestępstwa określone w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, oraz przebiegu postępowań w tych sprawach, dokonanych w tych postępowaniach ustaleniach oraz treści wydanych orzeczeń,

d) w miejscu zamieszkania lub pobytu małoletniego odbywały się wizyty kuratora sądowego, przebiegu tych wizyt i ustaleń dokonanych na potrzeby sprawozdania kuratora sądowego, treści tych sprawozdań i podejmowanych działań przez kuratora sądowego lub sąd.

Zarząd Stowarzyszenia Sędziów Rodziny w Polsce

Opr. E.W.

